

CHUYỆN LẠ KỲ CỦA ÉP. XÂY. CA

M. GORKI

 KIM ĐÔNG

M. G O R - K I

CHUYỆN LẠ KỲ
CỦA
ÉP - XÂY - CA

Đức Mẫn dịch

(In lần thứ hai)

Bìa và minh họa của VŨ ĐỨC HẠNH

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG — HÀ NỘI 1987

CON CHIM SẼ NHỎ

Loài sẻ cũng cứ y như loài người: các bác sẻ lớn, bác trai cũng như bác gái, sống tẻ ngắt, mọi chuyện cứ nói như trong sách, còn bọn trẻ thì sống theo ý riêng mình.

Ngày xưa có một con chim sẻ nhỏ mỏ vàng tên là Pu-dích. Nó sống trên cửa sổ một nhà tắm, khuất sau chiếc rèm trên cùng, trong cái tổ ấm cúng kết bằng xơ gai, rong khô và nhiều thứ sợi mịn khác. Bay chuyền thì chú chưa thử lần nào, nhưng chú vẫn thường đập đập đôi cánh và ngó ra ngoài tổ: chú muốn xem cái thế giới rộng lớn này ra làm sao và liệu nó có thích hợp với chú không? Mẹ chú hỏi:

— Chích! Chích! Thế nào? Thế nào?

Chú rung rung đôi cánh, nhìn xuống đất và chép chép miệng:

— Trời đất gì mà tối tăm quá, tối tăm quá!

Cha chú bay về, thả cho chú mấy con sâu, miệng tiu tit kêu:

— Thích không? Thích không?

Mẹ sẻ tán thành:

– Thích! thích!

Còn Pu-dịch vừa nuốt trứng mấy con sâu vừa nghĩ:

«Có gì mà cha mình phải vênh vang thế nhỉ? Cho mình được mấy con sâu có chân mà cũng làm ra vẻ ghê gớm lắm!».

Rồi sẽ lại thò đầu ra ngoài tổ, lại nhìn ngắm mọi vật.

Mẹ sẽ lo lắng bảo:

– Chích! Chích! Pu-dịch! Ngã thì chết!

Pu-dịch vặn hỏi:

– Làm sao mà chết? Làm sao mà chết?

Cha sẽ vừa sửa soạn bay đi kiếm mồi vừa giảng giải cho con:

– Làm sao à! Ngã xuống đất thì mèo nó nuốt sống, khiếp!

Thời gian cứ thế trôi qua, mà cánh Pu-dịch thì lại mọc rất chậm.

Một hôm trời nổi gió to. Pu-dịch hỏi:

– Gì thế, mẹ? Gì thế, mẹ?

Mẹ sẽ giải thích:

– Gió đấy. Nó sẽ thốc vào lưng con và sẽ hất tung con xuống chỗ con mèo!

Điều mẹ nói không làm Pu-dịch hải lòng. Chú bảo:

– Thế tại sao cây cối lại nghiêng ngã? Cây cứ việc đứng yên, có phải là hết gió không?

Mẹ cố giải thích cho chú hiểu rằng không phải như thế, nhưng chú không tin, cứ thích cắt nghĩa mọi việc theo cách riêng của chú.

Một bác nông dân đi qua nhà tắm, hai tay vung vẩy. Pu-dích bảo :

— Lông cánh bác này bị mèo nó vặt trụi hết, chỉ còn toàn xương !

Mẹ chú bảo :

— Đây là người. Người thì làm gì có cánh !

— Sao lại thế ?

— Người có cái tài sống không cần cánh, bao giờ người cũng nhảy bằng chân, hiểu chứ ?

— Như thế đề làm gì ?

— Nếu họ có cánh, họ sẽ đi bắt loài sê chúng ta, như là bố mẹ vẫn đi bắt ruồi ấy...

Pu-dích nói :

— Chiếp ! Chiếp ! Chưa chắc, chưa chắc đâu ! Ai mà chả phải có cánh. Chi...ếp ! Ở trên trời thích hơn ở dưới đất nhiều chứ ! Bao giờ con lớn con sẽ làm cho mọi người bay được.

Pu-dích đã không tin mẹ ; chú chưa hiểu rằng nếu không tin mẹ thì kết quả sẽ tai hại.

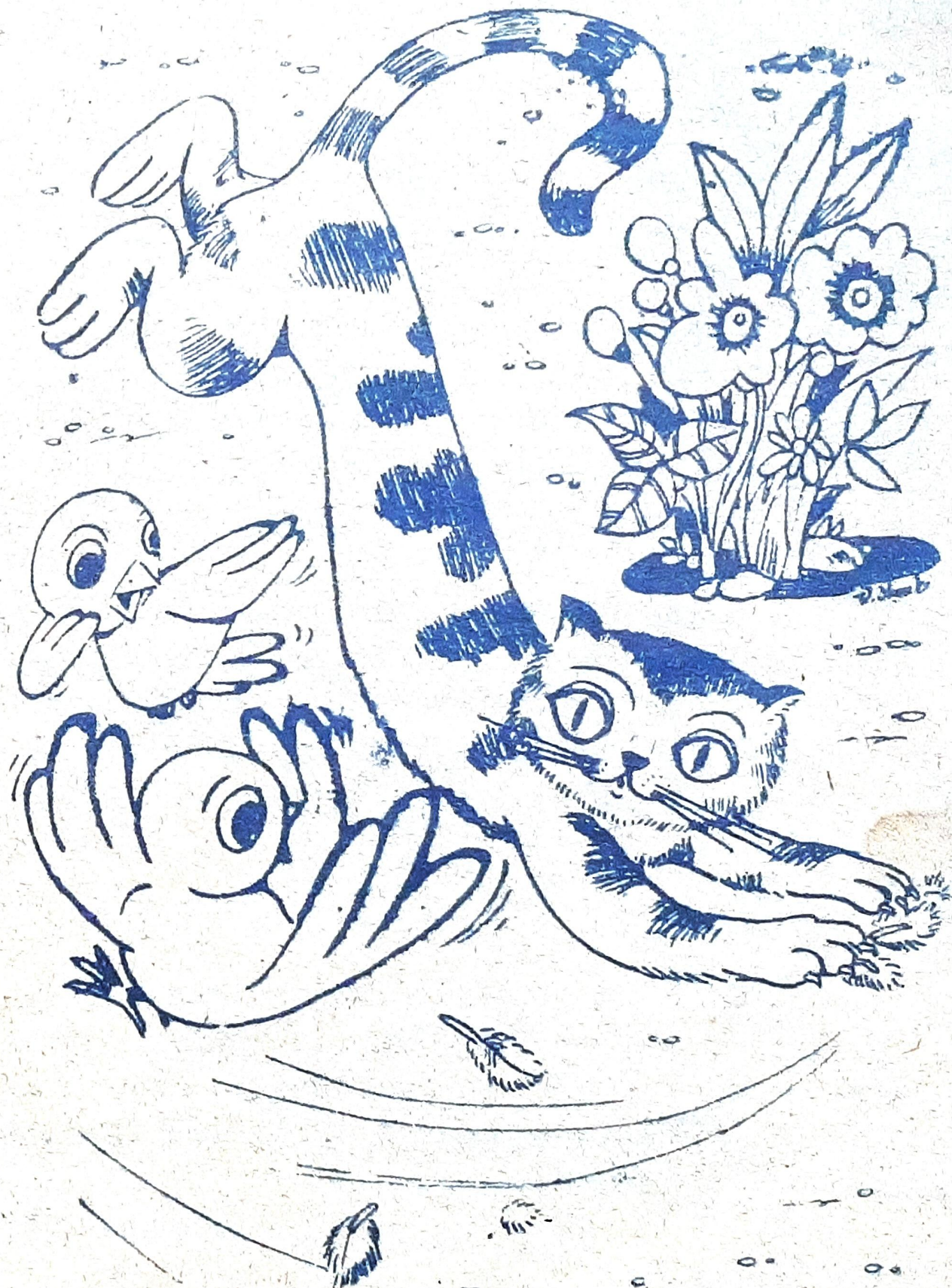
Chú ngồi chên vênh trên thành tổ và cất cao giọng ngân nga một bài thơ tự nghĩ ra :

Hỡi con người không có cánh kia

Bác có hai chân để bước

Dù bác có cao lớn thật

Bác vẫn làm mồi cho giun.

*Còn tôi, tôi bé con con
Nhưng tôi lại ăn giun được.*

Pu-đích hót mãi, hót mãi, hót thế nào ngã lăn ra ngoài tổ. Mẹ sẽ nhào theo, còn con mèo lông hung mắt xanh đã lù lù trước mặt.

Pu-đích sợ quá xòe hai cánh, chân run lẩy bẩy, miệng lip bíp:

— Chào chú, cháu trân trọng chào chú!

Nhưng mẹ sẽ gạt chú sang một bên, lông xù lên, trông rất dữ tợn, dững mẫn, mỏ há rộng, mắt trừng trừng nhìn thẳng vào mắt mèo:

— Pu-đích! Bay trước đi! Bay trước đi! Bay lên cửa sổ.

Cơn hoảng sợ nâng chú chim con lên khỏi mặt đất: chú nhẩy đại một cái, đập mạnh đôi cánh một lượt, hai lượt rồi lên được cửa sổ.

Mẹ sẽ bay theo, đuôi đã bị trụi nhưng rất mừng. Mẹ đậu xuống cạnh con, mổ vào gáy chú một cái và bảo:

— Thấy chưa. Thấy chưa.

Pu-đích đáp:

— Làm thế nào được! Có ai một lúc nên khôn!

Còn con mèo ngồi dưới đất, gỡ những túm lông sẽ mẹ mắc vào vuốt nó. Mèo nhìn mẹ con nhà sẽ — lông nó vẫn hung và mắt nó vẫn xanh — rồi kêu lên meo meo, tiếc rẻ:

— Meo, meo! Sẽ non ngon như chuột nhắt... Tiếc thật. Tiếc thật!

Thế là mọi việc yên ổn, nếu không nhắc đến một điều là mẹ sẽ trụi mất lông đuôi.

CHUYỆN LẠ KỲ CỦA ÉP-XÂY-CA

Một hôm chú bé Ép-xây-ca – một chú bé rất ngoan – ngồi câu cá trên bờ biển.

Câu cá là một việc rất buồn, nếu cá đứng đĩnh không thèm cắn câu. Trời thì nóng nực. Ép-xây-ca chán quá, thiu thiu ngủ và rơi tõm xuống nước.

Rơi thế thôi nhưng chả hề gì, chú chẳng sợ hãi, cứ thế nhẹ nhàng bơi, sau đó lặn xuống đáy biển.

Chú ngồi lên một tảng đá có phủ lớp rong màu hung thật êm và nhìn xung quanh: đẹp tuyệt!

Một con sao biển đỏ thắm đang chậm chạp bò. Những con tôm hùm râu dài đang bệ vệ bước trên các hòn đá. Một con cua đang bò ngang. Khắp nơi trên các mặt đá, hải quỳ nằm chi chít như những quả anh đào to. Chỗ nào cũng thấy bao nhiêu vật lạ. Đây là hoa loa kèn biển mở rộng cánh, rung rinh dưới nước. Đàn tôm con lao vun vút như ruồi. Bác rùa biển khệnh khạng, có hai con cá xanh như đôi bướm đùa giỡn phía trên mai. Và đây, một con tôm cô độc đang kéo theo một chiếc vỏ sò trên các tảng đá trắng. Ép-xây-ca nhìn nó và nghĩ ngay đến câu thơ:

*Ngôi nhà của chú I-a-cốp
Đâu phải là một cỗ xe rong.*

Bỗng chú thấy trên đầu như có tiếng kèn cla-ri-nét the the :

— Chú là ai thế ?

Nhìn lên, chú thấy một con cá cực lớn vẫy bạc lấp lánh xanh, mắt lồi to đang nhe răng cười thoải mái, trông như một con cá rán trên đĩa đặt giữa bàn.

— Có phải bác vừa nói đấy không ? — Ép-xây-ca hỏi.

— Sao lại là bác được ? Họ cá nhà bác có biết nói đâu !

Nhưng chú lại tự nghĩ :

« Kỳ thật ! Tiếng Đức thì mình không biết, mà tiếng cá thì lại hiểu liền ! Giỏi quá ! »

Chú ngồi ngay ngắn rồi nhìn quanh : một con cá cảnh nhiều màu bơi quanh, nó cười và nói :

— Xem kia — một con quái vật có những hai đuôi.

— Vây lại không có. Khiếp !

— Và vây chỉ có hai !

Một vài con hung hăng hơn, bơi đến tận sát mũi chú và nhạo :

— Đẹp trai lắm, đẹp trai lắm !

Ép-xây-ca bực mình : « Bậy thật ! Cứ như chúng không biết mình là người thật vậy... »

Chú định tóm lấy chúng, nhưng chúng đã lặn dưới tay, lách mình bơi tung tủy, dùng mũi đẩy vào sườn bạn, vừa trêu chọc một con tôm to, vừa

đồng thanh hát :

*Trong hốc đá có một con tôm
Con tôm nhai cái đuôi con cá
Cái đuôi ấy toàn xương cứng quá
Con tôm đâu biết được ruồi ngon.*

Còn con tôm đựng đầy bộ râu một cách hung
tợn, vừa vươn dài hai cái càng, vừa làu bàu :

– Tao mà tóm được chúng mày thì tao cắt lưỡi!

« Ghê quá ! », – Ép-xây-ca nghĩ bụng :

Con cá lớn lúc nãy lại lượn đến :

– Chú nghe à mà dám bảo rằng loài cá cảm, hả?

– Bố tôi bảo thế.

– Bố là cái gì cơ ?

– Bố là bố... Trông cũng như tôi ấy, có điều là
lớn hơn, lại có râu nữa. Lúc nào không câu thì ông
hiền lắm...

– Nhưng ông ấy có ăn cá không?

Ép-xây-ca bỗng nhiên hoảng sợ : chẳng lẽ lại
bảo là có ăn ! Chú ngẩng đầu lên, nhìn thấy qua
lớp nước dày một bầu trời xanh đục và trên đó là
mặt trời màu vàng như một cái mâm đồng, chú nghĩ
một chút rồi nói dối :

– Không, ông không hề ăn cá, cá xương lắm...

Con cá liền quát lên bực bội :

– Khiếm nhã hết sức ! Có phải cá nào cũng lắm
xương đâu ! Như họ nhà tôi chẳng hạn...

« Phải nói chuyện khác thôi! — Ép-xây-ca nghĩ bụng và nhả nhận hỏi:

— Bác đã lên bờ bao giờ chưa?

— Cần lắm mới lên! — con cá phì một tiếng cáu bần. — Trên ấy không có gì để thở...

— Nhưng lại có những con ruồi béo ngậy...

Con cá bơi quanh chú một vòng rồi dừng lại ngay trước mũi chú và đột nhiên nói:

— Ru...ô...i à? Thế sao chú lại bơi xuống đây?

« Nguy đến nơi rồi! — Ép-xây-ca nghĩ — Con cá ngu độn này có thể xơi tái mình ngay! »

Rồi vờ như thản nhiên, chú đáp:

— Tôi xuống đây chơi, thế thôi...

— Hừm, thế hả? — con cá lại phì một tiếng. — Hay chú bị chết đuối?

— Lại thế nữa! — chú kêu lên bức bối. — Hoàn toàn không phải như thế! Tôi sẽ đứng dậy ngay cho mà xem và...

Chú thử đứng dậy mà không đứng được, cứ như là chú bị bọc trong một cái chăn dày không quay người được, cũng không dựng dậy chân tay được!

« Mình sẽ khóc đấy », — chú nghĩ bụng, nhưng nhận ngay ra rằng có khóc cũng không ra khóc vì nước mắt trong nước biển không nhìn thấy được. Thế là chú quyết định không cần phải khóc. Có thể chú sẽ tìm được cách khác thoát khỏi câu chuyện bức mình này.

Xung quanh cơ man nào là các loài động vật biển khác nhau. Một con chạch biển trườn lên chân chú. Trông nó giống như một con lợn bột vẽ xấu xí.

Nó rít giọng:

— Tôi muốn làm quen với anh...

Một nhánh rong lý rung rinh trước mũi chú, nghiêng bên này ngó bên kia rồi nói như trách móc Ép-xây-ca :

— Cũng được đấy ! Chẳng ra cá, chẳng ra tôm, cũng chẳng ra ốc hến, chà chà !

— Ấy thế mà tôi có thể trở thành chuyên gia hàng không được đấy, — Ép-xây-ca trả lời. Vừa lúc đó một chàng tôm hùm đã bò lên đầu gối chú ; chàng tôm vừa đảo đảo đôi mắt dính trên hai sợi râu ngắn, vừa lễ phép hỏi :

— Xin công tử cho hay đã mấy giờ rồi ạ ?

Một con mực bơi qua, trông như một chiếc khăn mùi soa ướt nước. Khắp nơi là sứa, những con sứa như những chiếc bong bóng thủy tinh. Tai bên này của Ép-xây-ca bị một con tôm con cù buồn, tai bên kia bị một con gi tò mò sờ mó, thậm chí trên đầu chú cũng có những chú tép be bé dạo bước, những chú này chui luồn cả vào trong tóc và túm giạt từng sợi.

« Ồi ! ời ! ời ! » — Ép-xây-ca thăm kêu lên, cố gắng nhìn những người bạn mới thật thản nhiên và dịu dàng, giống như người cha nhìn chú mỗi khi chú mắc lỗi và mẹ chú đang cau giận với chú.

Xung quanh rất nhiều cá đang lơ lửng trong

nước. Chúng nhẹ nhàng ve vầy đôi vầy, giương những cặp mắt tròn buồn tẻ như bài toán đại số ra nhìn chủ rồi nói lúng búng:

Sao nó có thể sống trên đời không râu không vẩy?

Còn họ cá chúng ta lại không chẻ đuôi ra thành chân được!

Nó chẳng giống tôm, chẳng giống cá, vẻ nào cũng khác!

Hay là nó giống loài bạch tuộc nhiều chân?

«Đồ ngu! – Êp-xây-ca bực bội nghĩ. – Năm ngoài môn ngữ pháp tao được hai điểm bốn kia đấy...»

Rồi chú làm ra vẻ như là không nghe thấy gì hết, thậm chí chú còn định huýt một điệu sáo mồm phớt đời, nhưng không thể huýt được, vì nước biển ập vào mồm như đóng nút chai vậy.

Con cá lăm mồm vẫn tiếp tục hỏi:

– Ở dưới biển chú có thích không?

– Không... tức là – á quên, có thích chứ... Ở nhà tôi, tôi cũng rất thích, – Êp-xây-ca trả lời rồi bỗng lại thấy sợ hãi:

«Trời ơi, mình nói gì thế nhỉ?! Nó mà cáu lên thì cả bọn có thể thịt mình ngay...»

Thế là chú nói to:

– Chúng ta chơi trò gì đi, tôi thấy chán quá!

Câu ấy làm con cá lăm mồm rất thích, nó bật cười mở toác cái miệng tròn để lộ cả hai bên mang

lông, rồi ve vầy đuôi, nhe hàm răng sắc kêu lên bằng cái giọng bà già :

— Hay lắm! Chơi đi! Hay lắm! Chơi đi!

Ép-xây-ca đề nghị:

— Ta bơi lên mặt nước đi!

— Để làm gì chứ? — con cá đó hỏi.

— Vì không bơi xuống sâu hơn được nữa mà!
Trên kia có ruồi.

— Ru-ô-i: Chú thích ruồi sao?

Ép-xây-ca chỉ yêu có bố, mẹ và kem thôi, nhưng cũng trả lời:

— Thích chứ...

— Thế thì bơi, sợ gì? — con cá nói rồi quay đầu lên cao, còn Ép-xây-ca thì ôm chặt lấy mang nó và kêu lên:

— Xong!

— Khoan! Chú này kỳ quá, sao lại thò cẳng vào tận trong mang tôi thế này...

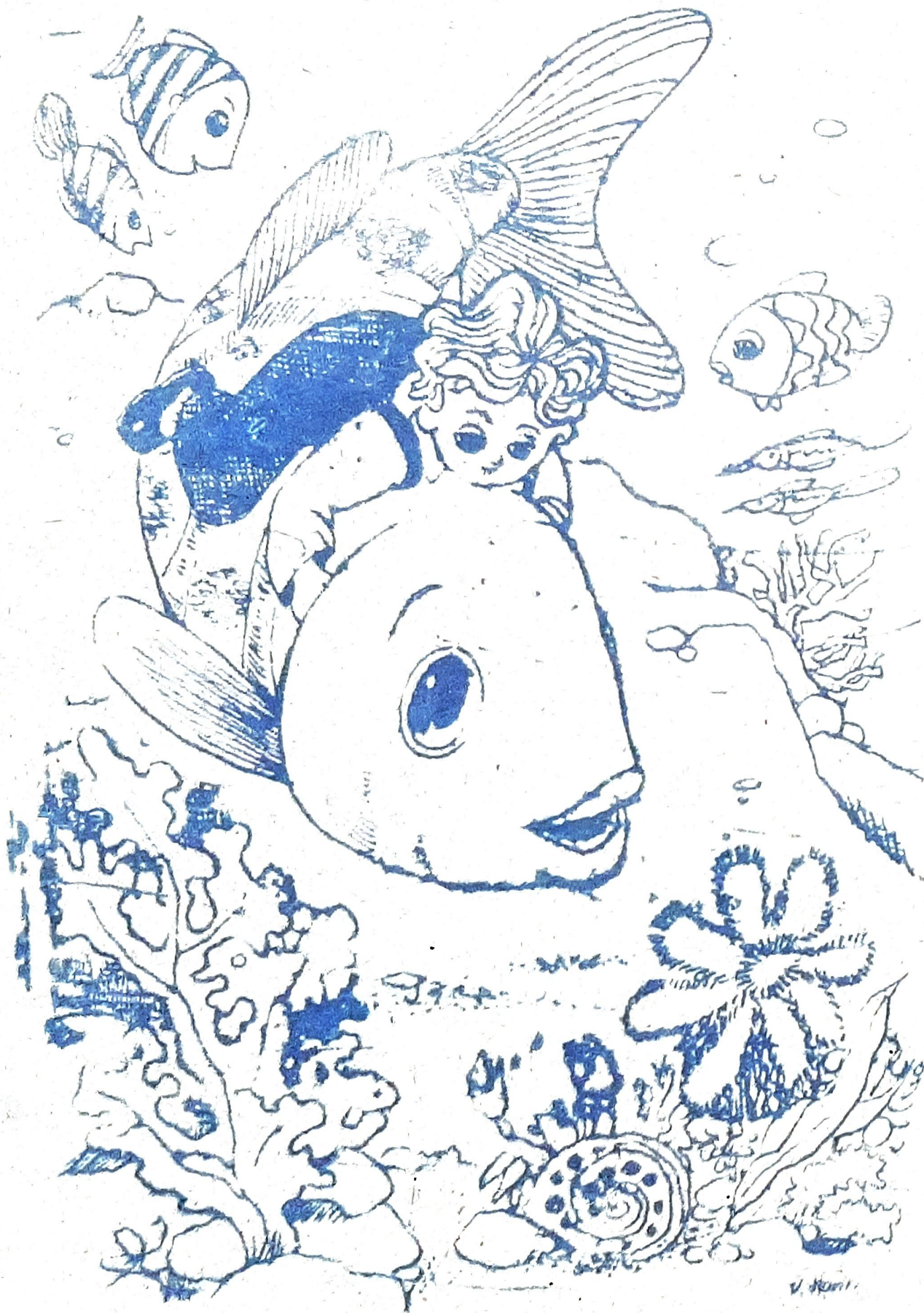
— Không sao!

— Không sao là thế nào? Cá nào cũng phải thò mới sống được chứ!

— Trời ơi! — chú kêu lên. — Nhưng bác tranh cãi làm gì? Chơi thì phải thế chứ...

Nhưng chú tự nghĩ:

« Chỉ cần nó đưa mình lên cao một chút là mình sẽ ngoi lên được ».

V. KONTI

Con cá bắt đầu bơi, nó bơi như múa và cất tiếng hát rất to:

Cá măng lượn cạnh cá vền

Đuôi cong, răng sắc, thân hình còm nhom

Vừa bơi, vừa kiễng miêng ăn

Những chú cá con bu xung quanh đồng thanh la lên:

Thật kỳ là bác cá măng

Xấu chơi chèn bác cá vền đáng thương

Thật kỳ là bác cá măng.

Đàn cá bơi mãi, bơi mãi, càng lên cao chúng bơi càng nhanh hơn và nhẹ nhàng hơn. Đang bơi bỗng Ép-xây-ca cảm thấy đầu chú nhô lên khỏi mặt nước.

— Ồi!

Chú mở mắt nhìn: bầu trời rực sáng, mặt trời đùa giỡn trên mặt nước, những con sóng xanh vừa đập nhẹ vào bờ vừa reo hát; căn cầu của Ép-xây-ca đang trôi xa bờ, còn chú vẫn ngồi nguyên trên cái tảng đá cũ, chỗ chú lặn tùm xuống biển, và quần áo vẫn khô nguyên!

— Chà! — chú vừa cười với mặt trời vừa nói.

— Thế là ta đã ngoi lên được rồi.

Trích dịch từ cuốn: « Ngày xưa có chiếc xa-mô-va »... Nhớ xuất bản « Văn học thiếu nhi » — Mũi-tee-on — 1975

Biên tập : TRẦN ĐÌNH NAM
Trình bày : ĐỨC LIÊN
Sửa bản in : NGỌC ANH

In 61.000 bản. Tại Nhà máy in Trần Phú Thành phố Hồ Chí Minh
Số in 08. Số xuất bản: 09/KBB. In xong 3-87. Nộp lưu chiều 3-87.